

Szegedi emlékek

Rég volt — szép volt

Meg kellene találnom azokat a szavakat, amik közvetíteni tudják az olvasóknak, milyen hatást gyakorolt rám Erdődy Kálmán. A még pontosabb szavak híján most csak azt tudom róla mondani: mélyen és gazdagon emberi ő.

Szeged. — 1935 késő tavaszán kért fel Sziklay Jenő, a nagyszemélyű igazgató és kiváló színházi szakember, hogy szerződjek a színházhoz Szegedre — mondja Erdődy Kálmán. — A budapesti Király Színház tagja voltam akkor, amely a fővárosban az oprett utolsó vára volt és ezt is készülték bezárni. Ilyen helyzetben nagy megtiszteltetésnek érezhettem a meghívást. Igen ám, de nem volt azért egyszerű a dolog. Sziklay ragaszkodott egy bemutatkozó előadáshoz, ennek eredményétől tette függővé a szerződést. Annak dacára, hogy már budapesti sikerek fémjeltek, érthető volt az óvatossága, ugyanis a fővárosba szerződött Páger Antal elárvult trónját kellett Szegeden betöltenem. És ez nem volt csekélység. Egy évtizedes, nagysikerű múlt emlékeit nem könnyű feledtetni.

Erdődy Kálmán helyzetét nehezítette még az is, hogy ebben az időben vidéken a színházaknak létkérdése volt, hogy milyen táncoskomikus van. Páholyt, zsölyt, karzatot és ami a legnehezebb, a diákállók közönséget kellett Erdődynek meghódítani. Rádásul — hogy még nehezebb legyen a feladat — Sziklay a Mánás Miskát, Páger országos hírére szerepét választotta neki bemutatkozónak.

— Ezt a szerepet én addig sohasem játszottam — em-

lékszik vissza a neves színművész —, de persze nem mertem Sziklaynak bevallani. Tíz nap állott a rendelkezésemre a felkészüléshez, ebből az utolsó három napot Szegeden töltöttem. Megérkezésem után rögtön a színpadra cipelték, s máris kezdődött a zenekari próba. A bemutatkozó végül sikerült, mint azt a Szegeden töltött gyönyörű két év is bizonyítja. Sikermhez nem kis mértékben járult hozzá ez a „Csiri-biri” strófa, mely ott, a játék hevében spontán született — talán már az ötödik ráadásnak:

A Sziklay roppant örül,
Sétálgat a színház körül:
Mánás Miska, —
[az angyalát! —
Tele csinálta a kasszát...
Csiri-biri, csiri-biri... stb.]

Igen, táblás ház volt, ez szentesítette Erdődy Kálmán táncoskomikus szerződését. Pedig nagyon félt, hogy nem lesz közönség, a bemutató előtti napokban

ugyanis Alpár Gitta, a világsztár vendégszerepelt a Szegedi Színházban, természetesen óriási érdeklődés mellett.

Szinte kevés ez a hely Erdődy Kálmán Szegedhez fűződő élményeinek.

— Mint az előbb mondtam — folytatja színháztörténeti érdekesség visszaemlékezését —, Budapestén már nem volt operett színház. Nem volt új operett, s így nem volt mit előadunk. Előfordult, hogy a szerző íróasztaláról kaptuk fel a még le sem írtott kéziratot. A „Yasa” című operettet szerzője, Harmath Imre, egy éjszaka alatt írta, úgy, hogy bezártuk öt pesti, Royal Szállóbeli szobájába és Sziklayval kettesben őriztük egész éjjel az ajtót, hogy ki ne szöködjék. Hajnalban kiadták a kész darabot, rohanás Szegedre, s délelőtti tíz órakor már olvasópróbát tartottunk belőle.

Persze nemcsak operettet játszottak Szegeden (bár, mint Erdődy Kálmán mondja, szakmai körökben a Szegedi Színházat így hívták: Magyar Kir. Állami Operettszínház). Madách, Dosztojevszkij, Ibsen remek, Szép Ernő, Zilahy Lajos, Csáthó Kálmán darabjai is szerepeltek a színház műsorán.

— Még egy emlék a sok közül — hallgatom a nagyemlékű színészt. — Megindítóan szép est volt, mikor a Nobel-díj átvételéről, Stockholmból hazatérő Szent-Györgyi Albert professzor tiszteletére az egyik páholyt — stílszerűen — piros és zöld paprikával díszítették fel. Mi pedig Komlós Jucival új duettet tanultunk be erre az alkalomra a Macskazene című operettben:

Paprika, te vagy
[a C-vitamin.
Nagy hiba, hogy jobban
[csípész, mint a dzsin!

— Meleg önti el a szívem táját, ha Szegedre, az ott töltött két évadra, élő s elhunyt pályatársaimra, barátaimra, ismerősekre gondolok. Rég volt — szép volt —, igaz volt! — mosolyog rám, a megilletődve hallgató fiatal újságíróra Erdődy Kálmán.

Gulyai István

Buszpilóták — jármű nélkül Matyó babák külföldön

Kaptam egy levelet, amit nem nekem címeztek az Újszegeden lakó autóbusszvezetők, hanem a 10. sz. Volán igazgatóságának. Az eredetit el is küldték — 1972. január 21. keltezzel —, előttem csak a másolat, de ezen is rajta a buszvezetők aláírása, Bánatukra azonban, mind ez ideig sem választ, se intézkedést nem kaptak — feleletül kérésükre.

Ami pedig, megítélésem szerint, nem is olyan nagy, s igencsak indokolt. „Alulírott Újszegeden lakó buszvezetők azzal a kéréssel fordulunk az igazgatóságához, hogy a szolgálati járat útvonalát szíveskedjék bővíteni: a Szőregi út—Thököly út (Erdélyi téren keresztül), Bérkert u. útvonalra. Kérésünk alátámasztására előadjuk: több 30 —35 percet gyalogolunk, míg a jelenlegi szolgálati járat útvonalát elérjük. Ez megerősítést jelent részünkre. Az egyébként is nagy figyelmet igénylő városi forgalomban való buszvezetésnél nem közömbös számunkra a fáradságmentes időnyereség. (Hajnali műszak.) Esti műszak után pedig előbb jutnánk pihenéshez. Ugy gondoljuk, ez a vállalatnak nem jelentene különösebb anyagi megterhelést — mivel 1,6 kilométerről van csak szó —, részünkre viszont nagy segítség lenne.”

Kár, hogy a vállalatnál ilyen ráérősek a dolgozói igények megvizsgálásában és — válaszában. Még ha esetleg teljesíthetetlen kérelemről van szó, akkor is illendő időben választ, magyarázatot adni. Ez esetben viszont nem is tűnik annak a közös óhaj.

Tizenhét aláírást számolhattam a levél alján. Jó lenne foglalkozni kérelmükkel — segíteni nekik.

S. M.

két és fél millió forint értékű exportra gyártanak.

A szövetséget felkutatja, összegyűjti és népszerűsíti a régi népviseleteket. Ma már mintegy

százféle cikket készítenek, és százezer darab népművészeti holmit hoznak forgalomba,

amelynek 80 százalékát beföldön, a Népművészeti Vállalat boltjaiban árusítják.

(MTI)

Kötelességet teljesítve

Bertha Vince határőr zalkányszéki születésű. Ott dolgozott bevonulása előtt a Május 1. Szakszövetségekben. Jól megálta a helyét a határőrség kiskunhalasi kiképző egységénél is. Minden lögyakorlatot eredményesen hajtott végre, s különösen a határőrszolgálat kiképzésében jeleskedett. Amikor az újoncképzés a közelmúltban befejeződött, Bertha Vince határőr Szeged környékére került, s már az első napokban öt bűnözőt csíptetett fülön.

Az ifjú határőr először indult járőrszolgálatba, amikor Csöntör József járőrparancsnok — a Határőrség Kiváló Katonája — röviden, de nagyon érthetően határozta meg járőrtársának a feladatát.

— Te figyelsz Szeged irányába, én meg a határ felé! — mondta a parancsnok Berthának.

Sötét éjszaka volt, amikor a járőr elfoglalta a szolgálati helyét. Éjfél tájt Bertha Vince kopogásokat hallott, amit azonnal jelentett a járőrparancsnoknak. Együtt alapultatták meg, hogy a lépések zaja a szegedi-belgrádi műút irányából hallható.

A két határőr a szabályzat szerint cselekedett. Az érkezőket bekerítették, s megállították. Néhány perccel belül már meg is áll-

Képünkön: Csöntör József és Bertha Vince határőrök, akik szökni próbáló bűnözőket fogtak el

lapították, hogy Imre József és Restár Mária, pécsi lakosok tiltott határátlépést akartak elkövetni. Mindketten büntetett előéletűek. Imre József tiltott határátlépés kísérletéért már bíróság előtt felelt. Restár Mária pedig 1963-ban lopásért, 1965-ben csalásért, 1969-ben pedig közveszélyes munkakerülésért volt börtönben. A közösen elkövetett újabb bűncselekményükért gyorsított eljárással hirdetett ítéletet felettük a bíróság; megint börtönbe kerültek.

Néhány nap múlva Bertha

Vince és Csöntör József határőrök ismét együtt indultak járőrszolgálatba. Akkor is Bertha figyelt fel először a határ felé álalkodó idegekre. És amikor a két határőr a szolgálatból bevonult, Bán János őrsparancsnok már közölte is velük, hogy az általuk előállított Dunai Lajos, Turi József és Zilák Attila büntetett előéletű, szegedi lakosok szökni próbáltak. A tiltott határátlépést Dunai Lajos kezdeményezte, aki összesen hat évet ült már börtönben.

Gazsó Béla

Malom és víz

A dorozsmai szélmalom tudvalevőleg nem forog. Annál inkább körülötte a vita szele: fel kell-e újra építeni? S a szóban pörösködő felek érzelmeire appellálva próbálják igazukat bizonyítani. Különösen azóta, hogy a rádió felültesen informálódott riportere lesújtó véleményét mondott a szélmalomügyről: miért nem használja azt a pénzt szociális célokra a tanács. Miért vetet vályogtégla, helyette inkább nézne szét a közönségben! Csupán arról feledezett meg, hogy a meglevő 350 ezer forintot — mely nem is elég a helyreállításához — kimondottan erre a célra kapta a nagyközségi tanács: a megyei tanácstól és a műemlékvédelmi felügyelőségtől. Ez is az igazsághoz tartozik.

Más ügy — másik példa. Levél alapján közöltük lapunkban, hogy a Katona József utca 57. számú házba csak éppen be kellene kötni a magasnyomású víz vezetéket, ne maradjanak víz nélkül a lakók. A vízművek választást is közölték: azonnal megteszik, mielőtt az IKV elvégzi a szokásos földmunkát, illetve, ha elkészül a kapualjban az akna. Egyébként — tudják ők — a ház lakói nincsenek víz nélkül, alacsonynyomású víznek lennie kell. Az igazsághoz tartozik az is, hogy a vízműveknek csak a kapuig vannak kötelezettségeik a vízellátást illetően, aztán a tulajdonosé a terep. Ebben az esetben az IKV-é. Arra — am't egy helyszíni szemle gyorsan kiderített — a vízművek vezetői sem mernek volna gondolni, hogy az IKV szerelői, felszerelve a magasnyomású vízhez szükséges vezetéket, félig elkészítve az aknát, kikapcsolják az alacsonynyomású víz vezetéket, s így hónapokra víz nélkül hagynak egy emeletet házat.

S az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy — bár ez nem a vízművek asztala —

azért nem is gondolhattak ilyesmire, mert van egy tanácsai rendelet — citálták —, amely szerint, ha van már víz a házban, attól csak 24 órára szabad megfosztani a bérloket, az esetleges átkapcsolás stb. idejére. Nem pedig ösztől tavaszig. Vagy nyárig?

Lám, ilyen az igazság. Csak akkor derülhet fény rá, ha ez a bizonyos fény nem csupán egyik vagy másik oldalát éri — hanem az egészet.

V. M.

Szamos Rudolf:

Káin szigete

5.

— Mert egy test voltunk — harsogott Pisciotta hangja a rács mögől, a tanúk emelvényén álló rendőrkapitány arcába. — Egy test voltunk, a maffia, a banditák, és a palermói rendőrség, mint a bibliában a szentháromság: atya, fiú és szentlélek.

... Es Messina, a nyugdíjba küldött palermói rendőrfőnök nem cáfolta meg Pisciotta állítását. De nem cáfolta, csak mentegetőzött a kis olasz államok titkosrendőri pókhalóiban évszázadok óta kitenyészett jelentéktelen legyekké, a szponok és besúgók utódai sem. Köntőrfalaztak, mellébeszéltek, izzadtak, és gunárként nyújtott nyakkal kerestek kibúvókat szorult helyzetükből.

A viterbói perben az 1947. május elsejei Portella della Ginestra-i vérfürdő volt a vádtárgya. Pisciotta és azzal vádolták, hogy részt vett a tömeggyilkosságban. A Giuliano-banda alvezére azonban kifogástalannak látszó alibit igazolt arra a napra... Sőt, aki a tanúk emelvényéről támadni merete, annak úgy robbantotta képbe a leleplezéseket, mint egy tájékoztató hajigált megannyi petárdát. Pisciotta valamennyi állítását vezető kormányhivatalnokok aláírásával és hivatalos pecséttekkel igazolta. Felmutatta Luca tábornoktól kapott fegyverviselési engedélyt arról az időszakról, amikor hivatalosan Olaszország-szerte érvényes letartóztatási körözés volt ellene folyamatban. Megmutatta a belügyminiszter, Scelba közö-

növelését is, amelyben hivatalosan érdemeit sorolták fel...

...Hogy nem vehetett részt a vád tárgyává lett cselekményben, igazolta doktor Grado, aki azt állította, hogy azon a május elsején anyja társaságában kereste őt fel a fél tüdejére betegeskedő Pisciotta, de az orvos nem tudott róla röntgenfelvételt készíteni, mert az áramszolgáltatás erősen ingadozott. Ezért arra kérte a beteget, hogy másnap, május másodikán újra keresse fel...

A monreali villanytelep technikusai azonban az üzemi naplókkal bizonyították: pontosan az ünnepre való tekintettel az esetleges teljesítménycsökkenés és az áramingadozás megelőzése végett két tartalékdinamót is üzembe helyeztek. Így az említett napon az áramszolgáltatás kiemelkedően jó volt, és a röntgenfelvételek elkészítésének sem lehetett oly akadály, mint amire doktor Grado hivatkozott.

Pisciotta alibi-jének megingása után zsaroláshoz folyamodott. Ekkor már ő is rádöbbsent, hogy nemcsak Giulianót árulták el, hanem őt is. Burkolt célzásokat tett: jó lesz vigyázni, mert netán egyszer mindent kitálal... A figyelemzavar azoknak a magas pozíciókban ülő politikusoknak szólt, akik a szicíliai baloldallal, a népronttal való leszámoláshoz felhasználták a Giuliano-banda és a maffia segítségét. Pisciotta a tárgyalási napok múlásával rádöbbsent, hogy ez az olasz félszigeten levő bíróság őt el is marasztalhatja. Egyre nyugtalannabbul várta hát az „égi megmentést”. A megmentés azonban egyre később, csak később. Végül is Pisciotta nyílt támadásra kényszerült. A háttérben ekkor felbukkant az amerikai Cosa Nostra Itáliába hazaszúrtolt nagyhatalmú exvezére, Luciano, és Pisciotta új és bűnös megfizetett védőügyvédeként kapott. Erről azonban a hagyományos maffia vezérei mit sem tudtak.

6.

Don Calò Villababan bosszúsan értesült a

változásról. A hagyományos maffiát féltette az egyre arcátlanabbul előtérbe toakodó „amerikásoktól”. Luciano, akitől a „tehenek és taligák” hadművelet megkezdése előtt Don Calò a sarga zászlót a fekete L betűvel kapta, hazatérte után hangoztatni kezdte a „Madre Nobile”, a tisztelekre méltó nemes anyja, a Don Calò újjászervezte klasszikus maffia megformálásának szükségét.

A viterbói per kilencedik hónapjába lépett. Es a Portella della Ginestra-i merénylet értelmi szerzői között még nem hangzott el a maffia neve...

Pisciotta azonban, amikor a tanúk emelvényére Domenico Albano Borgetto maffia főnöke lépett, megtörte az omertát. A kérdésre, hogy ismeri-e, így válaszolt:

— Igenis, ismerem. Ő volt egyik vészőpók. A rablott értékek, a váltásdíjak zöme a kezébe vándorolt. Így akarta ezt a tisztelekre méltó társaság, és annak legfőbb ura, Don Calogero Vizzini, aiki Bartolomeo Matranganával küldte Giulianónak a parancsot: örökre vegyék el a rongyosok étványát a földtől. Mi azért küzdöttünk, hogy Szicília ne legyen vörös... Ezért szövetséget kötöttünk a palermói hercegek és Róma új urai, a kereszténydemokraták... De mindezt részletesen, és még sok más is, elmondok majd Palermóban, ha Giuliano meggyilkolása miatt ott bíróság elé állítanak...

— Azt maga nem éri meg — kiáltotta közbe az egyik ügyvéd.

Pisciotta gúnyosan és magabiztosan fordult a védők padjára felé: — Téved, tisztelt ügyvéd úr. És mindenki téved, aki azt hiszi, hogy ma már engem felülmúlás nélkül el lehetnek láb alól. Am, ha meg is ölnének, közlöm önökkel, gondoskodtam, hogy az igazság, a kellemetlen igazság, mindenféleképpen kiderüljön.

— Fenyveget? Zsarol? — horkant fel az államügyész.

(Folytatjuk.)